

Juli 2022

BOMENBUREN

stichting

BOMENBUURT GRIFFIOEN

Middelburg

Website: www.griffioengroen.com

Mail: stboomgrif@zeelandnet.nl

De bolwerken, een oude verdedigingslinie

Waarschijnlijk hebt u wel eens over de bolwerken gelopen, de oude verdedigingslinie van Middelburg. Maar konden deze lage wallen destijds de vijand wel tegenhouden? En waarom zijn er van die punten ingebouwd en lopen de bolwerken niet gewoon rond?

De huidige bolwerken zijn tussen 1595 en 1598 aangelegd. In de Middeleeuwen was Middelburg een stad met muren en poorten. Maar toen het buskruit uitgevonden was en kanonskogels muren kapot konden beuken, bleek zo'n verdedigingslinie te kwetsbaar. Vanuit Italië kwam een nieuwe vorm van stadsbescherming over: hoge aarden wallen waarin kanonskogels smoorden.

In 1568 kwam in Nederland in opstand tegen Spanje (de Tachtigjarige Oorlog). In Zeeland begon deze op 6 april 1572 toen Vlissingen de zijde van de Prins van Oranje koos. Kort daarna beheersten de geuzen heel Walcheren, behalve Middelburg. Daar hield het Spaanse garnizoen nog stand. Door gebrek aan voedsel moest Middelburg zich na een lange belegering begin 1574 toch overgeven. Al snel daarna herstelde de stad zich weer van de oorlogsschade en namen handel en welvaart weer toe. Daardoor was er geld om nieuwe verdedigingswerken aan te leggen.

Ook was, na de val van Antwerpen in 1585, door de komst van vluchtelingen de bevolking flink toegenomen. Daarom werd bij de bouw van de nieuwe verdedigingswal in 1595 de stad tegelijk 'uitgelegd'. De oppervlakte van Middelburg werd bijna twee keer zo groot. Er waren acht stadspoorten: de Zuiddampoort, de Noorddampoort, de Koepoort, de Noordpoort, de Seispoort, de Langevielepoort, de Vlissingsepoort en de Segeerspoort. Een vestinggracht (de Vest) maakte de verdedigingslinie compleet.

Wij spreken nu wel over de 'bolwerken' maar eigenlijk is een bolwerk (of een bastion) een uitspringend verdedigingswerk van aarde of van steen dat deel uitmaakt van een vesting. Vanuit dit vooruit stekende punt kon naar verschillende kanten geschoten worden. Oorspronkelijk werd er daarom gesproken over de wallen + de bolwerken waarbij de bolwerken de uitspringende punten waren. Rond Middelburg werden in de wallen dertien van deze bolwerken aangelegd. Daarvan zijn er nu nog tien over.

Ruim 150 jaar later kon in het boek 'De Tegenwoordige Staat van Zeeland' nog geschreven worden: *“Zy (de stad Middelburg) is omringd van een wyde, versche en vischryke Gragt, vermaaklyk en rondom sierlyk beplante Buitensingels, met een groote menigte aangename Speeltuinen, ook hier en daar met grasryke Weiden en Bleekeryen omzoomd; 't geen zuivere Lugt veroorzaakt; zoo dat de inwooners, volgens 't oordeel der Geneesheeren, daar door weinig van wateragtige of besmettelyke Ziekten aangetast worden. Zy is met dertien Aarden Bolwerken, en ter wederzyde van de Haven ter dekkinge van de zelve, met eenen Steenen Punt voorzien. Zy heeft agt Poorten (...).”*

Natuurlijk waren de wallen en bolwerken oorspronkelijk veel hoger en steiler dan nu. Vergelijk bijv. de wallen van Hulst. Maar in de 19^e eeuw hadden deze verdedigingswerken geen militaire betekenis meer. Middelburg was verarmd, er was veel werkloosheid en er was weinig belangstelling voor het behoud van monumenten. Dit alles leidde ertoe dat de bolwerken in de jaren 1841-1848 als sociale werkverschaffing door werkelozen afgegraven werden. Onder leiding van tuinarchitect K.G. Zocher werden ze omgevormd tot wandelgebieden en plantsoenen. De stadspoorten werden afgebroken, behalve de Koepoort. Die was al eerder een sierpoort geworden. Een volgende ingrijpende verandering had was in de jaren 1867-1872. Door de aanleg van de spoorlijn en het graven van het kanaal door Walcheren

verdween in het zuidoosten een deel van de omwalling en ook drie bolwerken. De rest van de bolwerken bleef een wandelgebied rond de stad met een fraai uitzicht over het omliggende landschap. Zij vormden lang de grens van Middelburg. Bebouwing buiten de Vesten was er nauwelijks.

In oktober 1944 bombardeerden de geallieerden de dijken van Walcheren. Het zoute water kwam tot de bolwerken en de begroeiing liep onherstelbare schade op. Onder leiding van landschapsarchitect C.P. Broerse (die ook het groenplan van onze Bomenbuurt ontworpen heeft) werden de bolwerken na de oorlog opnieuw beplant. De start was op de Boomplantdag in november 1947 toen bij de molen op het Seisbolwerk een kastanje gepland werd.

In latere jaren had het onderhoud van het groen op de bolwerken niet altijd prioriteit. Reden waarom de stichting 'Vrienden van Middelburg' deze verwaarlozing onder de aandacht van het gemeentebestuur bracht. In opdracht van de gemeente werden vervolgens de bolwerken van 2005 tot 2007 in lijn van het ontwerp van Broerse hersteld. Zodat je nu een gezonde wandeling over de bolwerken kunt maken, over half-verharde paden, met hier en daar een informatiebordje en een bankje om even rustig te zitten.

Wist u dat ...

- De heg/haag van uw tuin van de gemeente Middelburg is en er ook daarom geen schuttingen geplaatst mogen worden?
- De gemeente als eigenaar deze heg zou moeten onderhouden?
- De gemeente dit uitbested heeft aan ons als Stichting Bomenbuurt en wij daarom 2x per jaar de heggen (moeten) snoeien?
- De heggen niet hoger mogen zijn dan 1.80 meter?
- Bewoners aan kunnen geven zelf hun heg te willen onderhouden (maar dit dan natuurlijk wel moeten doen) en daarbij ook rekening moeten houden met deze maximale hoogte?
- Wij op 30 mei voor de eerste keer de heggen gesnoeid hebben en daarbij veel last gehad hebben van hondenpoep op de grasvelden? **BAH!**
- Wij op maandag 22 augustus voor de tweede keer willen snoeien en u dan uw snoeiafval weer bij ons afval kunt gooien?